

Законодательная база РА позволяет заявить, что в Республике принят и действует закон «Об охране окружающей среды». Кроме того, законы «Об особо охраняемых природных территориях», «О растительном мире» и «О красной книге Абхазии» находятся на стадии доработки в Парламенте. Республика Абхазия намерена присоединиться к «Конвенции о биологическом разнообразии», принятой на конференции ООН в 1992 году в Рио-де-Жанейро. Под этот документ поставили свои подписи представители 145 стран мира. Россия эту конвенцию подписала, а государственная Дума ратифицировала в 1995 году.

Природоохранная деятельность в Республике необходимо возвести в государственный ранг. Для этого рекомендуется пересмотреть и структурно реорганизовать Экологическую инспекцию в самостоятельную природоохранную единицу с привлечением специалистов, подотчетной Кабинету Министров, т.к. невозможно эффективно владеть обстановкой в условиях сосредоточения в одном государственном органе функций государственного контроля и управления природными ресурсами. Это позволит более эффективно вести мониторинг и выявление территорий для придания, им охраняемого статуса различного достоинства. Кроме того, на наш взгляд, необходимо создание специальной службы по надзору в сфере природопользования.

Таким образом, наше трепетное и бережливое отношение к окружающей природе, в частности в сохранении богатого биоразнообразия, и в будущем будет являться гарантом независимости и государственности. Хотя это право косвенно или формально закреплено Уставом ООН.

Список источников

1. Альбов Н.М. Леса Абхазии. Заметки об-ва сельского хоз. Южной России. – 1892. - № 4. - 39 с. - ООПТ (Электронный ресурс). Режим доступа: <http://rpnatur.ru/work3.html>
2. Читанава С.М. Проблемы и перспективы изучения адвентивной флоры Абхазии / 1 Международная научная конференция «Сорные растения в изменяющемся мире. - СПб, 2011. - С.338-341
3. Читанава С.М. Адвентивная флора Колхиды / Тр.БИН АНА. - Вып.1. - Сухум, 2012. -С. 94-102.

УДК 631.467.2:502.4(477.51)

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРТИКАЛЬНОГО РОЗПОДІЛУ НЕМАТОД ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ ГІДРОЛОГІЧНОГО ЗАКАЗНИКА «ПЕТРОВЕ»

Шевченко В.Л., Жиліна Т.М.

Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка, м. Чернігів

Проведені в різний час дослідження фауни нематод лісових екосистем стосувалися, в основному, вивчення окремих компонентів: ґрунту, підстилки, епіфітних та епілітних мохів та лишайників. Питання про розподіл фауни нематод в цих екосистемах за вертикаллю ще недостатньо вивчене.

Метою даної роботи є визначення вертикальної структури нематодокомплексу лісових екосистем в контексті видового складу фауни та його різноманіття.

В гідрологічному заказнику «Петрове», розташованому в Чернігівському районі Чернігівської області. В лісових екосистемах були обстежені три горизонти: горизонт 1 (геогоризонт) – шар ґрунту від 0 до 10 см; горизонт 2 – шар рослинного опаду, який формує підстилку; горизонт 3 – епіфітні мохи та лишайники (на висоті 1м).

Відбір проб, виділення нематод, фіксацію, виготовлення водно-гліцеринових препаратів здійснювали за загальноприйнятими методиками [1]. Таксономічна структура нематод наведена у відповідності до “Freshwater nematodes: ecology and taxonomy” (2006), проте залишаючи в ранзі ряду таксон Tylenchida (Siddiqi, 1986).

Фауна нематод лісових екосистем гідрологічного заказника «Петрове» нараховує 42 види, які належать до 8 рядів.

В ґрунті та підстилці зареєстровано майже однакову кількість видів – 23 та 25 відповідно, тоді як в епіфітних мохах – 15, а в епіфітних лишайниках – тільки 7 видів, що в 3,6 разів менше, ніж в підстилці (Табл.). В той же час загальна чисельність видів виявилася більшою в 5,1-7,3 рази в підстилці, в інших горизонтах вона коливалась в межах 2125 – 3000 особин в 100г субстрату.

Таксономічне багатство вище в ґрунті, де цей показник становив 60, дещо нижче в підстилці – 58, в епіфітних мохах і лишайниках продовжує зменшуватися до 42 та 34 відповідно.

Таблиця - Таксономічне багатство нематодофауни обстежених горизонтів у лісових екосистемах заказника «Петрове»

Горизонти екосистеми	Кількість видів	Число таксонів			М	ST
		родів	родин	рядів		
Ґрунт	23	20	12	5	0,45	60
Підстилка	25	23	13	7	0,20	58
Мохи	15	13	8	6	0,27	42
Лишайники	7	13	8	6	0,15	34

Примітка: ST - таксономічне багатство (сума таксонів угруповань); М - індекс Менхініка (кількість видів, що припадає на одиницю сумарної чисельності)

Порівняння видового різноманіття нематод у досліджуваних горизонтах свідчить, що воно вище у ґрунті (0,45). В підстилці та епіфітних мохах індекс Менхініка приблизно однаковий (0,27 та 0,20 відповідно), тоді як в епіфітних лишайниках показник видового різноманіття в 3 рази менший ніж в ґрунті (0,15).

Отже, в ґрунтах лісових екосистем гідрологічного заказника «Петрове» таксономічне багатство та видове різноманіття нематод вище, проте в підстилці відмічена найбільша чисельність нематод, у порівнянні з іншими горизонтами. В епіфітних лишайниках всі структурні показники фауни найнижчі, що може свідчити про несприятливі екологічні умови існування нематод.

Аналіз таксономічної структури нематодофауни досліджуваних горизонтів показав, що провідним рядом у ґрунті, підстилці та лишайниках є Tylenchida (Рис. 1). Так, у епіфітних лишайниках частка участі цього ряду у фауні нематод є найбільшою і становив 83,5%. В ґрунті та підстилці цей показник майже однаковий і становив 58% та 52,8% відповідно.

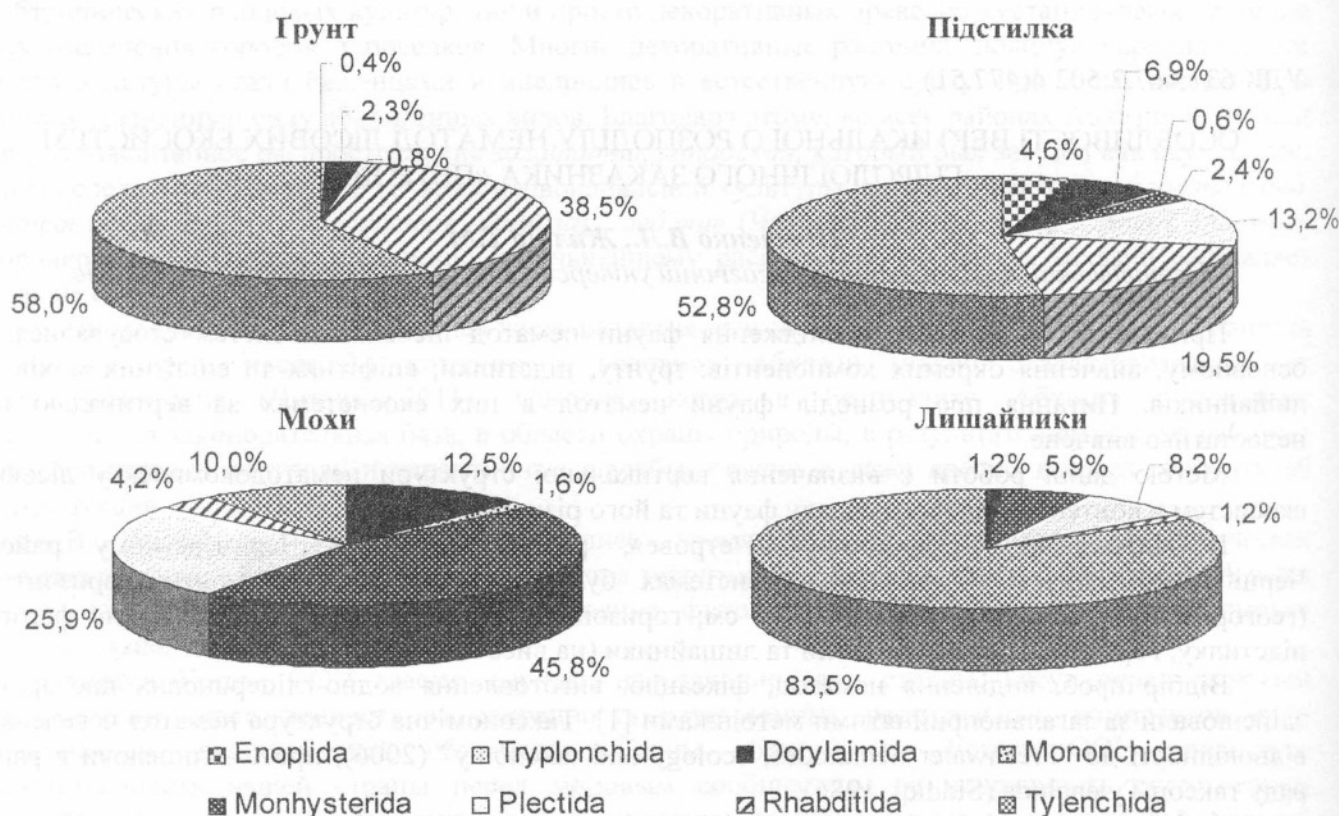

Рис. 1. Таксономічна структура комплексу нематод різних горизонтів лісових екосистем заказника «Петрове»

Загальна чисельність нематод в ґрунті формується за рахунок двох рядів, а саме Tylenchida (58%) і Rhabditida (38,5%); в підстилці – трьох рядів: Tylenchida (52,5%), Rhabditida (19,5%) і

Plectida (13,2%). Зовсім іншою є таксономічна структура нематодофауни в мохах. Тут загальна чисельність нематод формується представниками рядів Monhysterida (45,8%) та Plectida (25,9%).

Серед виявлених видів нематод в лісових екосистемах гідрологічного заказника «Петрове» відмічені представники п'яти еко-трофічних груп (Рис. 2). Фітогельмінти виявлені тільки в ґрунті, вони представлені лише одним видом - *Gracilacus audriellus*, що пов'язано з його живленням на коренях рослин.

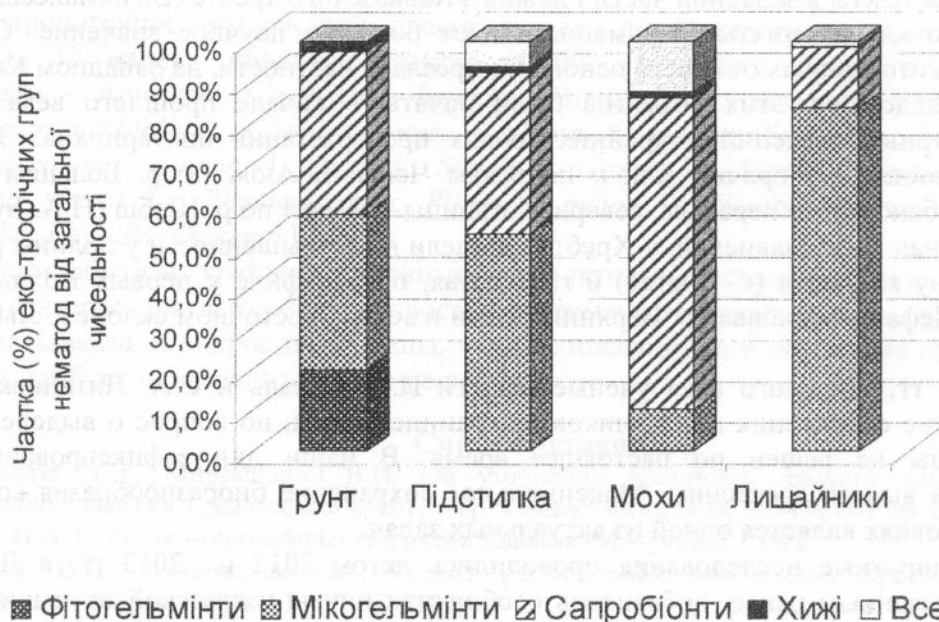

Рис. 2. Співвідношення між чисельністю нематод окремих еко-трофічних груп різних горизонтів лісових екосистем заказника «Петрове»

Відносна чисельність мікогельмінтів достатньо висока в усіх горизонтах (в середньому становить 46,1%), але найвищою вона є в епіфітних лишайниках – 83,5%. Сапробіонти переважають у мохах (75,9%). Хижі види є малочисельними (частка участі не перевищує 1,9%) і зустрічаються у ґрунті, підстилці та епіфітних мохах. Проте представники цієї групи відсутні у епіфітних лишайниках. Всеїдні види більш різноманітні в підстилці, але чисельно переважають в мохах.

Таким чином, тільки дві еко-трофічні групи, а саме: мікогельмінти та сапробіонти є домінуючими в фауні нематод обстежених горизонтів лісових екосистем гідрологічного заказника «Петрове».

Список джерел

1. Кирьянова Е.С. Паразитические нематоды растений и меры борьбы с ними: в 2 т. / Е.С. Кирьянова, Э.Л. Краль. – Л.: Наука, 1969. – Т.1. – 443 с.
2. Freshwater nematodes: ecology and taxonomy / E. Abebe, István Andrassy, W. Truanspurger. – Wallingford, Oxfordshire, UK ; Cambridge, MA, USA : CAB International, 2006. – P. 13-30.

УДК 581.524.3.527.55:633.2.03 (477)

БИОРАЗНООБРАЗИЕ СОСУДИСТЫХ РАСТЕНИЙ СООБЩЕСТВ ПИХТЫ КАВКАЗСКОЙ, ОТОРВАННЫХ ОТ СВОЕГО ОСНОВНОГО АРЕАЛА

Шевченко И.А.

ФГБУ «Сочинский национальный парк», г. Сочи

Пихта кавказская, или пихта Нордманна (*Abies nordmanniana* (Stev.) Spach), третичный реликт, охватывает ареал: Юго-Западная Азия (Северо-Восточная Турция – Понтийский хребет) - Кавказ (Западный, Центральный; Западное, Центральное, Юго-Западное Закавказье).